

SOKOL KULA U KONAFLIMA

Izrasla na živoj, oštroj stijeni da joj se još vide sve žile i živci, sva geologija na obrazu od tvrdog konavoskog kamena, Sokol kula u Dunavama je kao posadena među pitomim dolovima loze, pored stabala smokava, trešanja, dunja, šipaka što su davali najslađe plodove na svijetu bar koliko se sjećam iz mog djetinjstva. Skuta joj krasi cvijeće iz rajskog vrta, sve same ciklame, ljubičice, visibabe, sunovrati, nadvišeni stoljetnim gordim čempresima uz seosko groblje s crkvom Male Gospe, gdje u spokoju počivaju naši stari.

A sa svoje stijene na kojoj se trajno ugnijezdila, gleda prema jugu na svoje pitomo i prostrano Konavosko polje i preko Ilijina brda široko more, a prema sjeveru s oprežnošću promatra gorske lance vječno opasnog i nepredvidivog Balkana, te prema istoku brdo Bjelotinu koja dijeli države.

Ustoličen je ovaj usamljenik (Konavljani ga uvijek oslovljavaju muškim rodnom imenom Soko') davne 1419. godine na tom prevažnom mjestu i ne slučajno nego iz prijeke potrebe. Brigu o gradnji kule, kako povijest bilježi, vodila je moćna i nadaleko poznata Dubrovačka Republika utvrdila ga i opasala pasovima tvrdog i otpornog domaćeg kamena i dala mu ulogu čuvara i stražara.

No, nije Sokol bila samo tvrđava i obrambena kula nego zasigurno i utočište patnje, straha i trpljenja, jer nije bilo lako doći iz Grada i tu vršiti službu čuvara i branitelja, zatočenog po šest mjeseci i strogo nadziranog da mu se ne bi omakla kakva nepriličnost koju stroga dubrovačka vlast ne bi mogla tolerirati.

Dakle, ispod planinske kosine Završje na 25 m visokoj nepristupačnoj klisuri smjestila se tvrđava Sokol, nadmoćna i monumentalna kao i sam okoliš, pa dominira Konavoskim poljem i putevima koji iz Hercegovine silaze u Konavle.

Spominje se prvi put 1391. u Dubrovačkom arhivu.

Sokol u svojoj ljepoti okoliša

Pogled s tvrđave na jedini ulaz i mjesno groblje

Položaj tvrđave sugerira postojanje utvrde na istom mjestu još iz vremena Ilira, Grka i Rimljana o čemu svjedoče ostaci keramike i rimske cigle nađeni u zidinama tvrđave. No, konačan oblik i dimenzije Sokol dobiva u vrijeme Dubrovačke Republike nakon kupnje istočnog dijela Konavala 1419. godine od bosanskog feudalca, vojvode Sandalja Hranića. Koliko je ta kupnja značila Dubrovčanima svjedoči činjenica da je Sandalj Hranić dobio za nagradu pravo građanstva Dubrovačke Republike i bio primljen u redove dubrovačke vlastele što se smatralo posebnom privilegijom, te mu je sagrađena palača u samom centru Grada.

Tvrđava je uz obrambenu ulogu služila za pohranu municije i oružja ali i za zalihe žita i vina mjesnog stanovništva ako bi došlo do napada neprijatelja.

U njoj je bio kapelan s posadom od 10 ljudi, a kompletan broj prve posade iznosio je 17 osoba (kaštelan, kapelan, skladištar, 10+4 vojnika, stražari i samostrjelci).

Sokol uz obližnje kuće Valjalo

Tvrđava Sokol je imala dvije gustijerne, zgradu municije, skladište vina i hrane, stan kaštelana (kaštelan se birao na 6 mjeseci), zgrade za stražare i za smještaj žena i djece obližnjih sela u slučaju opasnosti.

Kaštelan koji je držao ključeve, bio je odgovoran za municiju, oružje i zalihe hrane u tvrđavi. On nije smio izlaziti iz tvrđave, a niti puštati bilo koga unutra. Imao je 2 sluge koje mu je dodijelilo Veliko vijeće, ali ni slugama nije bilo dozvoljeno izlaziti vani iz tvrđave. Također su određena 2 do 3 nadstojnika tvrđave iz redova vlastele da bi nadgledali česte radove i popravke na tvrđavi.

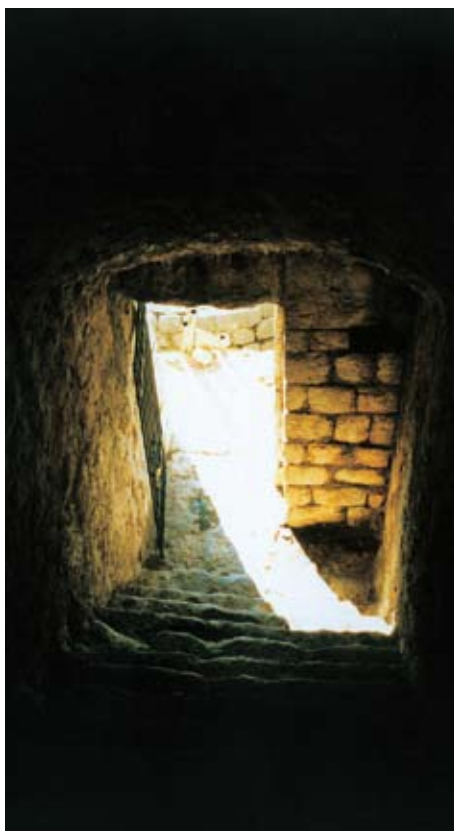
Sandalj Hranić je ponovo zauzeo Sokol 1421., da bi ga ustupio Dubrovčanima 16. veljače 1423., jer im je prije bio ustupio samo jedan dio tvrđave, a drugi dio, koji je oduzeo rođacima Pavlovićima, držao je radi odbrane od Turaka.

Radoslav Pavlović je 1426. ustupio Dubrovačkoj Republici zapadni dio Konavala i to nakon puno prevrtljivih odluka, pa je ponovo 1430. došao u prepirku s Dubrovčanima zbog zapadnog dijela Konavala. Pregovori s R. Pavlovićem uspjavaju 1432. i sporazum je postignut 1433. godine.

Tako Rektor i Malo vijeće 1450. šalju obavijest vlastelinu Ivanu Gučetiću, tada kaštelanu Sokola, da izvjesi zastavu Sv. Vlaha na tvrđavu u svečane dane.

Ali već 1451. godine izbija rat s Herceg Stipanom koji je udario na Brgat, Župu i Konavle. Tvrđava Sokol se neprestano popravljala i ojačavala, o čemu svjedoče brojni dokumenti. Tako je zabilježeno da je poznati Firentinac Michelozzi di Bartolomeo (u to vrijeme radio je na Minčeti i zidinama sa sjeverne, kopnene strane Grada) predložio da se novoizgrađeni unutarnji zid Sokola učvrsti presvođenim barbakanima (potpornjima), što je Republika odbila. Smatra se da su glavni radovi na Sokolu završeni 1462., ali su se popravci vršili i dalje.

Nakon smrti Herceg Stipana, Turci su oko 1467. zauzeli Hercegovinu, pa to pojačava opasnost od napada u ovom dijelu Republike. Zidom se utvrđuje "kamen" koji se nalazi pod Sokolom i na koji se može ući samo jednim stubama, pa bi se stanovništvo tu moglo skloniti u slučaju opasnosti. U narednim godinama izvršeno je ponovo dosta popravaka i ojačanja na samoj tvrđavi, pojačavalo se naoružanje, vršila kontrola municije i oružane, nadopunjala posada i redovno obavljale inspekcije

Dio unutrašnjosti tvrđave - unutrašnji ulaz

Sokol uz crkvu Male Gospe i groblje

navedenih poslova od strane ovlaštenih nadstojnika koje bi imenovali Rektor i Malo vijeće Republike.

Tvrđava je još naoružana 1667. kad je Dubrovačku Republiku zatresao Veliki potres i nema vijesti o težim oštećenjima, a napuštena je početkom 18. stoljeća nakon čega su slijedile brojne devastacije.

Od 1965. godine tvrđava Sokol je u vlasništvu Društva prijatelja dubrovačke starine iz Dubrovnika koje o njoj skrbi.

Danas Sokol kula živi od uspomena. U samoći i tišini sjedinjena sa svojim stijenama poput oronula starca, umornog od nagomilanih godina, nada se da nije zaboravljena od nas baštinika kojima je i ona dohranila sve ovo arkadijsko izobilje lijepog što se može vidjeti širom Konavala.